

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Katedra klasických studií

Úvod do mediteránních studií

Breviář Středomoří

(recenze na odbornou publikaci)

27. 12. 2012

Alžběta Říčná

UČO 415672

I. Úvod

Kniha *Breviář Středomoří* od autora Predraga Matvejeviće (dál jen P. M.) je přeložena z charvátského originálu *Mediterranski brevijar*, vydaného nakladatelstvími Sarajevo publishing a Medjunarodni centar za mir v Sarajevu roku 1998 (*Breviář Středomoří vyšel poprvé roku 1987, pak v rozšířené podobě znovu v letech 1990, 1991 a 1998.* (s. 207)). Vydána byla roku 2002 nakladatelstvím Lidové noviny v Praze (přeložil a rejstříkem jmen opatřil Dušan Karpatský).

Breviář je prokládán ilustračním doprovodem, který vybral sám autor. Jedná se o historické náčrty a mapy z oblasti Středomoří (např. *Benátky v Breydenbachově díle Peregrinationes in Terram Sanctam z roku 1486* (s. 152), nebo *Nejnovější mapa Itálie od Giacoma Gastaldiho v Orteliově atlase z roku 1570* (s. 80).

Z poznámky o autorovi (s. 207) – *Predrag Matvejević se narodil 7. Října 1932 v hercegovském Mostaru. Studoval romanistiku a svá studia dokončil na univerzitě v charvátském Zábřehu, kde pak v letech 1957 – 1991 přednášel francouzskou literaturu. V roce 1967 získal na pařížské Sorboně doktorát ze srovnávací literatury a estetiky, roku 1994 se tam habilitoval i jako řádný profesor. Do literatury vstoupil Predrag Matvejević esejem věnovaným problematice angažované literatury Sartre (1965).*

Další Matvejevićovi práce nesou názvy K nové kulturní tvorbě (1977), Ty větrné mlýny (1977), Jugoslávství dnes (1982) aj.

II. Analýza

Kniha je věnovaná Středozevnímu moři, jeho ostrovům a okolním pobřežním zemím. P. M. popisuje (ve většině případů) své osobní zkušenosti z cest, píše o tamních kulturách, o lidech a jejich zvycích a tradicích, o jejich povaze a přístupu k samotnému Středomoří atp. (mají odlišný přístup k oblasti než např. my z vnitrozemí), píše ale také o přírodě, podnebí a zajímavostech, se kterými bychom se možná jinde na světě nesetkali.

Základní myšlenkou breviáře je v podstatě vymezit středomořskou oblast. Úvah je mnoho a většinou z nich vyplývá to, že se přesně a jasně ohraničit nedá. *Hercegovské přísloví říká, že Jih je tam, kde „fik vzniká a osel hýká“.* (s. 67)

Breviář Středomoří se skládá ze 3 částí a dodatku (úvod knihy) od Claudia Magrise (dál jen C. M.) – O jedné filologii moře, kde C. M. říká – *Zaujatý hlas ze střední Evropy – z kontinentálního světa širokých charvátsko – panonských nížin – vytvořil geniální knihu o Středomoří, nepředvídatelnou a jiskřivou, která rovným dílem obohacuje kulturní historii i*

literaturu o moři s jejím tisíciletým bohatstvím, měřitelným s poklady utopenými v mořských hlubinách. (s. 7).

První část je pak vlastní Breviář, která je dle mého názoru zároveň částí nejlépe propracovanou a zajímavou. Zabývá se všeobecnými středomořskými skutečnostmi i chimérami, městy a přístavy, pevninou a ostrovy, bójemi a lanovím, hřbitovy a vymřelými jazyky, vlnami a větry, mořskými proudy, zálivy a jeskyněmi, prameny, majáky a kláštery, rybáři a racky, druhy půdy a nářečí, středomořskými nadávkami a kletbami, tržnicemi, výrobou sudů, dehtem a konopím, pletením lan i vázáním uzlů, plaváním i potápěním, lovem hub a korálů, řekami a jejich ústím, fíkovníky a olivovníky (viz citace ze strany 67), jednotlivými přímořskými národy, námořními bitvami atd.

P. M. přidává i vlastní popis z rodného města – *Každý kdo píše o Středomoří nebo po něm pluje, má ke své činnosti osobní důvody. Město, kde jsem se narodil, leží zhruba padesát kilometrů od Jaderského moře. Díky své poloze a řece, která jím protéká, získalo středomořské rysy. Jen kousek dál proti proudu řeky na sever je však s nimi konec: převládá pevnina.* (s. 66).

Druhá a nejkratší část pod názvem Mapy se zabývá především mapami z historického hlediska, jejich vznikem a účelností. *Mapy existovaly odpradáвна, nevíme však, jaké byly.* (s. 97). *Raději saháme po mapách starých než nových, podobně jako si spíš představujeme lodě minulých dob než ty soudobé.* (s. 96). Dále se v druhé části dočteme o cestopisech a o jejich autorech, o plavbách, cestovatelích, mořeplavcích a kartografech, o kterých se toho prý ví velmi málo. Zmínka je i o druzích map a o sběratelích.

Závěrečná, třetí část se jmenuje Glosář. Tato část už je o dost odborněji pojata než předešlé dvě. Vyskytuje se zde nespočet pojmů a cizích názvů i pojmenování moří a míst v průběhu staletí. *Starověké národy, jako Egypťané a Sumerové, nazývali Středozevní moře mořem Horním, podle jeho postavení vůči jejich zemi. V Bibli se mu říká různě: Veliké moře, Zadní moře, moře Pelištejců. Někdy se nazývalo pouze Moře.* (s. 137).

Poslední stránky Glosáře věnuje P. M. knihám o Středomoří. A úplným závěrem děkuje těm, kdo přispěli ku pomoci. *Děkuji námořníkům, kteří řídili lodě, na nichž jsem plul, knihovníkům a knihkupcům, kteří sháněli a nacházeli knihy a atlasy, jež jsem potřeboval, fotografům, kteří vyfotografovali mapy pro tuto knihu. Zvláště jsem vděčný posádkám lodí, s nimiž jsem obeplul Jadran a části Středozevního moře. Od nich jsem se učil tomu, co není v knize, co není k vidění v atlase ani se nedá přečíst v knihovně.* (s. 205).

III. Kritické zhodnocení

Autor se pokouší svojí knihou popsat a vymezit oblast Středomoří, ale sám při psaní zjišťuje jisté komplikace a nejednoznačnost této problematiky. Klade si otázky kde a jak začít. *Přistupujeme-li ke Středomoří, nejprve si určujeme výchozí bod: pobřeží nebo scenérii, přístav či událost, plavbu nebo příběh.* (s. 14). Zároveň přiznává i fakt, že osobně na všech místech Středomoří nebyl, a čerpá z jiných zdrojů – co kde četl, či sám slyšel.

Chvillemi, při popisu ostrovů, zálivů a pláží, se zdá, že se to P. M. poměrně daří. Avšak pak odbočí a následuje řada cizích slov a názvů. Dle mého názoru někdy až příliš mnoho.

Knih tohoto typu rozšiřuje obzory a možná rozvíjí fantazii těm, kterým se nepodařilo do oblasti Středomoří zavítat. Není proto potřeba zahlcovat hlavu desítkami „odborností“ tak, jak tomu na mnohých stránkách díla je.

IV. Bibliografie

MATVEJEVIĆ, Predrag. *Breviář Středomoří*. Překlad Dušan Karpatský. Praha: Lidové noviny, 227 s. ISBN 80-7106-545-5.

Píšete pěknou češtinou, podařilo se Vám podat výstižný obsah knihy. Škoda jen, že jste více nerozepsala Vaše podnětné připomínky v „kritickém zhodnocení“.